

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

SIMPOZIONUL NAȚIONAL CONSTANTIN NOICA

EDIȚIA A VII-A, „TREPTELE REALITĂȚII”

10–11 iunie 2015, Târgu-Mureș

La începutul celei de-a doua decade a lunii iunie s-au desfășurat, la Târgu-Mureș, cea de-a șaptea ediție a Simpozionului Național Constantin Noica, sub patronajul domnului academician Alexandru Surdu, vicepreședintele Academiei Române. Organizatorii acestui simpozion au fost Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, Primăria Municipiului Târgu-Mureș, Universitatea „Petru Maior” din Târgu-Mureș, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” și Societatea Scriitorilor Mureșeni – Editura Ardealul. Lucrările simpozionului au avut loc în aula Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș, partener media fiind Radio România Târgu-Mureș, prin reprezentantul său, doamna redactor Margareta Pușcaș. La simpozion au luat parte cadre didactice, cercetători, doctoranzi și masteranzi de la mai multe centre universitare și de cercetare din țară, precum București, Târgu-Mureș, Craiova, Timișoara, Arad și altele. Simpozionul s-a bucurat de o largă audiență din partea studenților universității „Petru Maior”, dar și a unor oameni de cultură din localitate. Deschiderea festivă a lucrărilor simpozionului a fost moderată de domnul lect. univ. dr. Eugeniu Nistor, prin efortul și amabilitatea căruia acest simpozion s-a desfășurat în condiții deosebite. În deschiderea simpozionului au fost adresate participanților alocuțiuni din partea unor oficialități, reprezentanți ai primăriei și Senatului României, dar și din partea conducerii universității care a găzduit acest eveniment științific semnificativ.

Lucrările simpozionului au început prin alocuțiunea rostită de domnul academician Alexandru Surdu, vicepreședintele Academiei Române și inițiatorul acestui simpozion care a ajuns la a șaptea ediție. În cadrul acestui cuvânt de deschidere, domnia sa a prezentat semnificația gândirii lui Constantin Noica pentru istoria și cultura române, pentru filosofie și alte discipline conexe, mai ales pentru teoria categoriilor, dar s-a referit și la „fenomenul social” Constantin Noica și la necesitatea unui astfel de simpozion.

Astfel, în ceea ce privește importanța lui Constantin Noica pentru cultura și istoria României și poporului român, dar și dimensiunile sociale pe care le-a luat „fenomenul” Noica, domnul academician Alexandru Surdu s-a referit la popularitatea de care s-a bucurat filosoful român în timpul vieții, în ciuda marginalizării sale de către autoritățile acelor vremuri. Constantin Noica depășise, în reprezentarea socială, cu mult granițele filosofiei, el fiind vizitat la Păltiniș, unde și-a petrecut ultima parte a vieții, de personalități din diferite domenii, dar și de oameni simpli – locuința sa devenind, astfel, un adevărat loc de pelerinaj pentru oameni cu diferite probleme care vedeau în filosoful român nu numai un savant, dar și un povățuitor sau un magistru, capabil să găsească soluții pentru cele mai variate probleme. În același timp, deși s-a bucurat de o asemenea popularitate, pe de o parte și, pe de altă parte, au fost multe persoane care s-au revendicat de la Constantin Noica și chiar au încercat să monopolizeze moștenirea sa spirituală, după 1989 nu a existat o manifestare științifică – în afara Simpozionului Național Constantin Noica –, desfășurată cu ritmicitate, care să valorifice și să facă cunoscută imensa contribuție la filosofia românească și universală a filosofului român, deși alți gânditori mai puțin populari ca acesta, precum Lucian Blaga și Emil Cioran, au beneficiat de astfel de manifestări.

În ceea ce privește contribuțiile lui Constantin Noica la teoria categoriilor, domnul academician Alexandru Surdu s-a referit, în mod special, la lucrările *27 trepte ale realului* și *Pentru o*

interpretare a categoriilor lui Aristotel. În acest context, a fost foarte important și punctul de vedere prezentat în cadrul cuvântării domnului Marin Diaconu, una dintre cele mai importante probleme fiind aceea a ordinii în care Constantin Noica a elaborat cele două lucrări, chestiune care nu are nici pe departe doar o relevanță bibliografică, ci oferă clarificări extrem de importante privitoare la evoluția gândirii filosofului român. Astfel, din alocuțiunile celor doi vorbitori s-a desprins constatarea că, la o privire comparativă a operelor lui Noica, dar având în vedere și maniera în care filosoful român își realiza lucrările, precum și mărturiile celor care l-au cunoscut îndeaproape, lucrarea *27 trepte ale realului* nu prezintă nicio referință bibliografică, ceea ce face credibilă ideea că a fost elaborată în condiții care nu îi permiteau lui Noica accesul la astfel de referințe. Ipoteza care a fost, astfel, avansată este aceea că această lucrare a fost elaborată în perioada în care Noica a fost încarcerat. Filosoful român a resimțit nevoia să reia problema categoriilor, chiar dacă numai cu referire la Aristotel, în *Pentru o interpretare a categoriilor lui Aristotel*; prin contrast, această lucrare conține un număr de referințe bibliografice, precum și citate din opera lui Aristotel, fapt care dovedește că filosoful român nu a mai recurs exclusiv la memorie, ci la surse bibliografice accesibile. Pe de altă parte, și conținutul lucrărilor pare să fie foarte diferit, consideră Alexandru Surdu, ceea ce dovedește că și contextul elaborării, și perioada în care au fost elaborate cele două lucrări diferă substanțial.

În continuare, comunicările susținute de participanți au acoperit nu numai lucrările lui Noica mai sus menționate, ci aproape întreaga concepție a filosofului român. În această manieră, concepția sa despre categorii s-a integrat într-un orizont interpretativ mai amplu, care a mers de la considerațiuni privind unele teme de istoria filosofiei de care Noica era interesat – de pildă, în cadrul alocuțiunii rostite de domnul academician Alexandru Boboc, intitulată *Realul în cuprindere categorială la C. Noica și N. Hartmann* – până la chestiuni de metafizică și ontologie – în comunicarea domnului Claudiu Baciuc, intitulată „*Universală sunt realia*” – *mărturia lui Noica* sau în cea a domnului Dragoș Popescu, intitulată *Realitate și element în ontologia lui Noica* – sau chiar de fizică – în cadrul prezentării doamnei Mona Mamulea, care poartă titlul *Ideea de realitate construită și problema măsurătorii în fizică*. De asemenea, în afara comunicărilor care privesc ansamblul concepției lui Noica despre categorii, au existat lucrări care s-au referit la o singură categorie, de pildă aceea a domnului prof. univ. dr Ioan Biriș, care a oferit o interpretare originală perspectivei lui Noica asupra categoriei totalității. Domnul prof. univ. dr. Ionel Bușe a luat în discuție un aspect care ține de registrul preliminar al lucrării lui Noica despre treptele realului, referindu-se la binecunoscutul concept nicasian de naivitate secundă, contribuție originală care are nu numai o relevanță tehnică, ci dă seama și de rostul și modalitățile filosofiei în contemporaneitatea dominată de spiritul științific pozitiv. Nu au lipsit nici comunicările care aduc în atenție preocuparea lui Noica pentru poezie în general, dar și pentru poezia lui Eminescu, în comunicările domnilor profesori Ion Filipciuc (*Nebunia poezilor, în aur curat*) și Nicolae Georgescu (*Treptele luminii în poezia lui Eminescu*); acestea au subliniat, încă o dată, atitudinea de apreciere deosebită pe care Constantin Noica o avea față de contribuția lui Eminescu la cultura română.

Concluzia generală care se poate desprinde din această a șaptea ediție a Simpozionului Național Constantin Noica este aceea că gândirea filosofului român nu numai că s-a desfășurat pe multiple planuri și a trecut prin schimbări semnificative, dar a și deschis numeroase direcții de cercetare atât în filosofie, cât și în disciplinele conexe acesteia. Necesitatea continuării acestui șir de manifestări științifice apare ca evidentă, de vreme ce numai o mică parte din concepția filosofului român a fost exploatată la un nivel ridicat. Ideea deschiderii – care nu îi era deloc străină lui Noica, el fiind unul dintre cei care au meritul de a fi valorificat filosofic acest concept – își dovedește, și cu această ocazie, relevanța, în acest caz fiind vorba despre problemele, conceptele și dezbaterile deschise în vasta sa operă.

Ștefan-Dominic Georgescu

MASĂ ROTUNDĂ

Lansarea volumului *Filosofie și Economie. Teme și realități contemporane*,

Editura ASE, București, 2015, coordonatori:

Lucia Ovidia Vreja și Loredana Boșca

Departamentul de Filosofie și Științe Socio-Umane al Facultății de Management, din cadrul Academiei de Studii Economice, București și Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române au organizat, la data de 29 aprilie 2015, sub înaltul patronaj al domnului academician Alexandru Surdu, vicepreședinte al Academiei Române, Președinte al Secției de Filosofie, Teologie, Psihologie și Pedagogie a Academiei Române și director al Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române și cu participarea domnului academician Alexandru Boboc și a domnului prof. univ. dr. Dumitru Miron, decan al Facultății de Relații Economice Internaționale, din Academia de Studii Economice, București, o masă rotundă ce a avut ca scop lansarea și prezentarea volumului *Filosofie și Economie. Teme și realități contemporane*, publicat la Editura Academiei de Studii Economice, sub atenta îngrijire a doamnei director Simona Bușoi. Lansarea și masa rotundă au avut loc la sala „Virgil Madgearu”, în clădirea ASE din strada Căderea Bastiliei.

Lucrările au fost deschise de alocuțiunea domnului prof. univ. dr Vasile Macoviciuc, șeful Departamentului de Filosofie și Științe Socioumane, de la Facultatea de Management, Academia de Studii Economice și inițiator al acestui volum care a precizat, în primă instanță, faptul că acest volum reprezintă, în primul rând, rezultatul unei colaborări care se desfășoară de mai mulți ani între departamentul pe care îl conduce și Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, colaborare care a luat forma participării mai multor cadre didactice din cadrul ASE cu studii și comunicări științifice la volumele publicate și, respectiv, la manifestările organizate sub egida Academiei Române. De asemenea, unele dintre cadrele didactice ale acestui departament activează în calitate de cercetători și la institutul tutelat de Academia Română. Intenția fundamentală a acestui volum, a precizat domnul profesor Vasile Macoviciuc, a fost nu de a impune o anumită tematică și de a selecta cercetătorii și cadrele didactice care să participe cu studii la elaborarea acestui volum, ci, dimpotrivă, de a lăsa deschis volumul sub aspectul temelor abordate, cu scopul de a verifica, la nivel factual, în ce măsură o astfel de inițiativă dă roade fără a porni de la impunerea prealabilă a unei orientări. Domnia sa a menționat, în mod special, faptul că, deși nu au existat direcții tematice impuse, pe de o parte, iar pe de altă parte, cercetătorii care s-au arătat interesați să contribuie la elaborarea unor studii pentru acest volum au preocupări foarte variate, care merg de la traducerea unor texte din limbile greacă veche și latină și ajung la teme și probleme ale practicii economice actuale, cu toate acestea volumul se bucură de o unitate surprinzătoare, care nu a fost în niciun fel impusă forțat. Pe cale de consecință, a apreciat domnul profesor Vasile Macoviciuc, volumul va fi nu numai o dare de seamă asupra situației actuale a colaborării dintre specialiștii celor două instituții implicate, dar și un debut al unei colecții științifice, în cadrul căreia va apărea câte un volum anual.

În continuare a luat cuvântul domnul academician Alexandru Surdu, care a adus în atenția participanților semnificația unui astfel de volum, insistând asupra legăturilor substanțiale și conceptuale care au existat, pe parcursul istoriei, între filosofie și economie. Domnia sa a luat în discuție știința economică, dar și practica, în calitate de aplicații ale unor categorii filosofice fundamentale, indicând faptul că maniera în care fenomenul economic este înțeles și practicat, într-o anumită societate, într-o anumită perioadă sau într-o anumită zonă geografică depinde în mod direct

de maniera în care omul, atât la nivel individual, cât și la nivel social, concepe și își apropiază lumea în ansamblul ei, prin intermediul unei idei filosofice. Domnul academician Alexandru Surdu s-a referit și la faptul că o astfel de colaborare între specialiștii celor două instituții este extrem de benefică în contextul contemporan, în care cele două domenii, filosofia și economia, par să evolueze autonom; totuși, o astfel de evoluție autonomă, căreia îi lipsește abordarea interdisciplinară, ar putea conduce la apariția unor lipsuri și pierderea unor beneficii pe care o colaborare le-ar putea aduce. Dintre aceste beneficii, domnia sa a menționat, în cazul științei și practicii economice, dimensiunea umanist-socială a acestora, mai ales în contextul unei dezumanizări a economiei generate de globalizare și de fenomene contemporane, iar în cazul filosofiei, o coborâre în concretitudinea vieții sociale.

Domnul academician Alexandru Boboc a susținut o alocuțiune bazată mai ales pe aspectele istorice și sistematice ale relației dintre cele două domenii. Domnia sa a arătat efectiv cum anume teoria și practica economice sunt legate de concepțiile filosofice, referindu-se la conceptul de *homo oeconomicus* și la valențele filosofice ale acestuia. Astfel, domnia sa a avut în vedere omul economic ca nouă formă de viață, în sensul cel mai bogat din punct de vedere filosofic al acestei din urmă sintagme. În plus, dată fiind realitatea contemporană, o abordare filosofică a dimensiunii economice a omului se impune cu strictețe, pe considerentul că economicul devine nu numai domeniul cel mai important al vieții socio-culturale, dar și o dimensiune socială formatoare. Astfel, mediul economic al schimbului nu mai poate fi tratat numai în termenii unui mediu în care liniile de forță sunt determinate de satisfacerea nevoilor sau manifestarea preferințelor, ci ca un mediu care formează personalități și caractere, ca un ansamblu de tranzacții care nu se supun numai imperativului mercantilor al profitului, ci vizează și constituirea de caractere și influențarea sau chiar crearea unor realități sociale noi.

Alocuțiunea domnului decan prof. univ. dr. Dumitru Miron a avut în vedere scoaterea în evidență a unității de fond a volumului, prin identificarea unor linii directe care au apărut în mod firesc în abordările cuprinse în studiile prezente în lucrare. Domnia sa a pornit de la cuvântările antevorbitorilor săi și a continuat cele spuse de aceștia făcând referire la faptul că există și elemente de concordanță, dar și elemente de diversitate în cadrul volumului. În primul rând, volumul arată o unitate metodologică, în ciuda faptului că filosofia și economia, ca domenii de cercetare teoretică, impun întrebuintarea unor metode specifice. De altfel, a subliniat domnul decan Dumitru Miron, chiar dacă unele dintre textele cuprinse în volum recurg la strategii metodologice complet diferite, rezultatele cercetărilor se integrează perfect într-o concepție de ansamblu a lucrării, a cărei linie majoră de forță este abordarea interdisciplinară. În al doilea rând, a subliniat și domnia sa unitatea ideatică a volumului, adăugând faptul că o astfel de unitate ideatică obligă la o reconsiderare a relațiilor dintre cele două domenii, reconsiderare care să rezulte într-o colaborare la un nivel mai amplu între specialiștii implicați, dar și într-o extindere a acestei colaborări și la specialiștii din alte domenii conexe filosofiei sau economiei. Nu în ultimul rând, domnul decan Dumitru Miron s-a referit la câteva chestiuni de detaliu, subliniind bogăția pe care o câștigă conceptele, metodele și categoriile celor două discipline în cazul în care acestea sunt abordate și evaluate de specialiștii celui alt domeniu.

Discuțiile care au urmat alocuțiunilor susținute de invitați s-au desfășurat sub aceleași auspicii ale interdisciplinarității și necesității colaborării între specialiștii din cele două domenii, concluzia generală a acestora fiind aceea că o continuare a publicării unor astfel de volume în cadrul colecției deschise de acest prim volum reprezintă o necesitate științifică și culturală evidentă.

Ștefan-Dominic Georgescu